Законом України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України» від 12.12.2019 № 378-IX, який набув чинності 02.02.2020, внесені зміни до статті 265 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України). Ці зміни передбачають зміну підходу до процедури накладення фінансових санкцій та зміну їх розмірів.

фінансових санкцій та зміну їх розмірів.

Так, фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, установлений на підприємстві, та виплата заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків відповідно до абзацу другого частини другої статті 265 КЗпП України тягне за собою штраф у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, стосовно якого скоєно порушення (до внесення змін розмір становив 30 мінімальних зарплат), а до юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю та є платниками єдиного податку першої – третьої груп, застосовується попередження.

Передбачена додаткова відповідальність у разі вчинення порушення, передбаченого абзацом другим частини другої статті 265 КЗпП України, повторно протягом двох років з дня виявлення порушення – у тридцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, стосовно якого скоєно порушення.

Зменшений розмір штрафу за недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці з десяти розмірів мінімальної заробітної плати до двох за кожного працівника, стосовно якого скоєно порушення.

Недотримання встановлених законом гарантій та пільг працівникам, які залучаються до виконання обов'язків, передбачених законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про альтернативну (невійськову) службу», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», передбачає штраф у чотирикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного

працівника, стосовно якого скоєно порушення, а до юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю та є платниками єдиного податку першої – третьої груп, застосовується попередження.

Недопущення до проведення контрольного заходу з питань виявлення неоформлених трудових відносин передбачає штраф у шістнадцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення.

За порушення інших вимог законодавства про працю передбачений штраф за кожне таке порушення у розмірі мінімальної заробітної плати та доповнено відповідальністю за повторне вчинення порушення у двократному розмірі мінімальної заробітної плати за кожне таке порушення.

Зміни також передбачають можливість зменшення витрат на сплату штрафів у разі сплати юридичною особою або фізичною особою – підприємцем, яка використовує найману працю, 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня вручення постанови про накладення штрафу за порушення вимог законодавства про працю.

У разі виконання припису центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та усунення виявлених порушень, передбачених абзацами четвертим – шостим, дев’ятим частини другої статті 265 КЗпП України, у визначені приписом строки заходи щодо притягнення до відповідальності не застосовуються.

Заходи щодо притягнення до відповідальності за вчинення порушення, передбаченого абзацами другим, третім, сьомим, восьмим, десятим частини другої статті 265 КЗпП України, застосовуються одночасно із винесенням припису незалежно від факту усунення виявлених при проведенні перевірки порушень.

У зв’язку із зазначеними змінами Державна служба України з питань праці звертає увагу на наступне.

Відповідно до статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

При розгляді справ про накладення штрафних санкцій відповідно до частини другої статті 265 КЗпП України необхідно враховувати прийняте Конституційним Судом України рішення у справі № 1-7/99 від 09.02.1999 за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України.

Відповідно до вказаного рішення: «в Конституції України стаття 58 міститься у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», в якому закріплені конституційні права, свободи і обов'язки насамперед людини і громадянина та їх гарантії. Про це свідчить як назва цього розділу, так і системний аналіз змісту його статей та частини другої статті 3 Конституції України.»

Таким чином, Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення частини першої статті 58 Конституції України про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів у випадках, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, стосується лише людини і громадянина (фізичної особи) і не поширюється на юридичних осіб.

Відповідно до статті 51 Цивільного кодексу України до підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не випливає із суті відносин.

У зв'язку з цим, притягнення до відповідальності за порушення законодавства про працю має здійснюватися відповідно до редакції частини другої статті 265 КЗпП України, яка діяла на день виявлення порушення (підписання акта інспекційного відвідування).

Положення нової редакції статті 265 КЗпП України щодо часткової сплати штрафу, зміни його розміру, а також попередження застосовуються до порушень, виявлених після набуття чинності Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю

України».

Щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена частинами першою-четвертою та сьомою статті 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), стосовно фізичної особи – підприємця, який використовує найману працю та є платником єдиного податку першої – третьої групи, слід зазначити наступне.

Адміністративна відповідальність за порушення вимог законодавства про працю передбачена статтею 41 КУпАП. Отже, частиною другою статті 265 КЗпП України і частиною третьою
статті 41 КУпАП
передбачено відповідальність для фізичних осіб – підприємців, які використовують найману працю, у вигляді штрафу, за порушення законодавства про працю.

Штраф за частиною другою статті 265 КЗпП України є фінансовою санкцією, яка накладається постановою уповноваженої посадової особи Держпраці, що може бути оскаржена в судовому порядку, а штраф за
статтею 41 КУпАП
є адміністративною відповідальністю і накладається згідно із рішенням суду за результатами розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Таким чином, до затвердження в установленому порядку форми попередження фінансові санкції, передбачені абзацами другим та шостим частини другої статті 265 КЗпП України, не застосовуються, що не виключає обов'язку інспектора праці направляти протокол про адміністративне правопорушення на розгляд до суду.

Щодо проведення інспекційних відвідувань за зверненнями громадян, які надійшли на розгляд до органів місцевого самоврядування.

Частиною першою статті 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 877) передбачено, що однією з підстав для здійснення позапланових заходів є звернення фізичної особи (фізичних осіб) про порушення, що спричинило шкоду її (їхнім) правам, законним

інтересам, життю чи здоров'ю, навколишньому природному середовищу чи безпеці держави, з додаванням документів чи їх копій, що підтверджують такі порушення (за наявності). Позаплановий захід у такому разі здійснюється виключно за погодженням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у відповідній сфері державного нагляду (контролю), або відповідного державного колегіального органу.

Таким чином, у разі надходження до органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) звернення працівника про порушення щодо нього законодавства про працю з питань, що віднесені до повноважень ОМС, крім питань виявлення неоформлених трудових відносин, для проведення інспекційного відвідування необхідно погодження Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства.

Для одержання такого погодження ОМС надсилає копію звернення працівника із супровідним листом до територіального органу Держпраці, який у свою чергу в встановленому порядку направляє це звернення до Держпраці. У разі одержання погодження, воно направляється до територіального органу Держпраці для передачі ОМС.

Погодження на проведення інспекційного відвідування за зверненням працівника надається тільки у випадку, якщо працівник звертається щодо порушення своїх особистих трудових прав.

Також наголошуємо, що інспекційні відвідування з питань виявлення неоформлених трудових відносин проводяться відповідно до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 823 із змінами. Інспекційні відвідування з інших питань проводяться у порядку, встановленому Законом № 877.

За матеріалами офіційного сайту Державної служби України з питань праці

http://dsp.gov.ua/